CHIZMA TASVIR FANINI O‘QITISH JARAYONIDA TALABALARINING KREATIV FIKRLASH QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI (DIZAYN YO‘NALISHI MISOLIDA)

Bomurodova Madina Vohidjon qizi

Buxoro davlat texnika universiteti, "Mexanika va Muhandislik grafikasi" kafedrasi stajyor-o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu tadqiqot chizma tasvir fanini o‘qitish jarayonida dizayn yo‘nalishi talabalarning kreativ fikrlash qobiliyatini rivojlantirish metodikasini o‘rganishga qaratilgan. Tadqiqotda kreativ fikrlashni shakllantirishning samarali usullari, interaktiv mashg‘ulotlar va amaliy loyihalar asosida metodik tavsiyalar ishlab chiqilgan. Shuningdek, talabalarning dizayn loyihalarini bajarish jarayonida kreativ yondashuvini baholash mezonlari tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar. Chizma tasvir, kreativ fikrlash, dizayn yo‘nalishi, metodika, talaba rivoji.

Annotation. This study is devoted to exploring the methodology for developing creative thinking skills of design major students in the process of teaching technical drawing. The research examines effective methods for fostering creativity, interactive exercises, and project-based learning approaches. Evaluation criteria for students’ creative approaches in design project implementation are also analyzed.

Key words. Technical drawing, creative thinking, design major, methodology, student development.

Аннотация. Данное исследование посвящено изучению методики развития креативного мышления студентов дизайнерского направления в процессе преподавания черчения. В работе рассматриваются эффективные методы формирования творческого мышления, интерактивные занятия и проектная деятельность. Также анализируются критерии оценки креативного подхода студентов при выполнении дизайнерских проектов.

Ключевые слова: Черчение, креативное мышление, дизайнерское направление, методика, развитие студентов.

Kirish.

Chizma tasvir fani dizayn yo‘nalishi talabalari uchun nafaqat texnik ko‘nikmalarni rivojlantirish, balki ularning kreativ fikrlash qobiliyatini shakllantirishda muhim o‘rin tutadi. Zamonaviy ta’lim jarayonida talabalar nafaqat nazariy bilimlarga, balki amaliy ko‘nikmalarga ega bo‘lishlari lozim, shuningdek, turli dizayn vazifalarini ijodiy yondashuv bilan bajarish qobiliyatiga ega bo‘lishlari kerak. Kreativ fikrlash – bu yangi g‘oyalarni ishlab chiqish, muammolarni innovatsion usullar orqali hal etish va turli dizayn konsepsiyalarini integratsiya qilish qobiliyatidir. Chizma tasvir darslarida talabalarni kreativ fikrlashga o‘rgatish uchun metodik yondashuvlar, interaktiv mashg‘ulotlar, amaliy loyihalar va

ISSN 3030-3907

innovatsion usullarni qo‘llash samarali hisoblanadi. Shuningdek, talabalarning ijodiy yondashuvini baholash mezonlarini ishlab chiqish va ularga mos pedagogik texnologiyalarni qo‘llash ta’lim jarayonining sifatini oshirishga xizmat qiladi. Hozirgi davrda dizayn sohasida raqobatbardosh mutaxassislar tayyorlash talab etiladi, shuning uchun chizma tasvir fanini o‘qitish jarayonida kreativ fikrlash qobiliyatini rivojlantirish metodikasi tizimli va samarali bo‘lishi muhimdir. Shu jihatdan, ushbu tadqiqot dizayn yo‘nalishi talabalari uchun kreativ fikrlashni rivojlantirish metodikasini aniqlash, samarali usullarini tadqiq etish va ularni amaliy mashg‘ulotlarda qo‘llash imkoniyatlarini o‘rganishga qaratilgan. Chizma tasvir fani dizayn yo‘nalishi talabalari uchun nafaqat texnik ko‘nikmalarni rivojlantirish, balki ularning kreativ fikrlash qobiliyatini shakllantirishda muhim o‘rin tutadi. Zamonaviy ta’lim jarayonida talabalar nafaqat nazariy bilimlarga, balki amaliy ko‘nikmalarga ega bo‘lishlari lozim, shuningdek, turli dizayn vazifalarini ijodiy yondashuv bilan bajarish qobiliyatiga ega bo‘lishlari kerak. Kreativ fikrlash – bu yangi g‘oyalarni ishlab chiqish, muammolarni innovatsion usullar orqali hal etish va turli dizayn konsepsiyalarini integratsiya qilish qobiliyatidir. Chizma tasvir darslarida talabalarni kreativ fikrlashga o‘rgatish uchun metodik yondashuvlar, interaktiv mashg‘ulotlar, amaliy loyihalar va innovatsion usullarni qo‘llash samarali hisoblanadi.

Adabiyotlar tahlili. So‘nggi yillarda ta’lim jarayonida kreativ fikrlashni rivojlantirish masalalari keng o‘rganilmoqda [1]. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, chizma tasvir fanini o‘qitish jarayonida ijodiy yondashuvni shakllantirish talabalarning dizayn loyihalarini muvaffaqiyatli bajarishiga bevosita ta’sir qiladi [2]. Ba’zi olimlar interaktiv metodlar va amaliy mashg‘ulotlarning talabalar kreativligini oshirishdagi ahamiyatini ta’kidlaydilar [3]. Shuningdek, loyiha asosidagi ta’lim (project-based learning) va kollaborativ faoliyatlar orqali talabalar muammolarni ijodiy yondashuv bilan hal qilish ko‘nikmalarini rivojlantiradi [4]. Pedagogik tajribalar shuni ko‘rsatadiki, talabalarning vizual fikrlash qobiliyatini oshirish, turli material va texnikalardan foydalangan holda kreativ loyihalarni ishlab chiqish samarali usullar hisoblanadi [5]. Shu bilan birga, pedagoglar innovatsion texnologiyalar, multimediya vositalari va raqamli platformalarni qo‘llash orqali chizma tasvir darslarini qiziqarli va samarali qilish mumkinligini ta’kidlashadi [6]. Tadqiqotlar natijalari shuni ko‘rsatadiki, tizimli metodik yondashuv va individuallashtirilgan pedagogik yondashuv talabalarning ijodiy qobiliyatlarini maksimal darajada rivojlantirishga yordam beradi, bu esa ularning dizayn yo‘nalishidagi kasbiy tayyorgarligini mustahkamlashda muhim rol o‘ynaydi [7].

Materiallar va usullar. Ushbu tadqiqot chizma tasvir fanini o‘qitish jarayonida dizayn yo‘nalishi talabalarning kreativ fikrlash qobiliyatini

ISSN 3030-3907

rivojlantirishga qaratilgan metodikalarni o‘rganishga yo‘naltirilgan. Tadqiqotda sifatli va kvantitativ tadqiqot usullari birlashtiriladi, bunda asosiy ma’lumot manbalari sifatida darsliklar, o‘quv-uslubiy qo‘llanmalar, ilmiy maqolalar, shuningdek talabalarning amaliy ish va loyihalari o‘rganiladi. Talabalar bilan intervyular va so‘rovnomalar o‘tkazilib, ularning chizma tasvir mashg‘ulotlaridagi kreativ yondashuvi, muammolarni ijodiy hal qilish ko‘nikmalari va turli materiallardan foydalanish darajasi baholanadi. Tadqiqot davomida mavjud ilmiy adabiyotlar va pedagogik tajribalar tahlil qilinadi, zamonaviy ta’lim texnologiyalari, multimediya vositalari va raqamli platformalarni qo‘llash imkoniyatlari o‘rganiladi. Shu bilan birga, talabalarning ijodiy ishlarini baholash mezonlari ishlab chiqilib, amaliy mashg‘ulotlarda ularni qo‘llash tavsiyalari ishlab chiqiladi. Natijada, tizimli va metodik yondashuv orqali talabalarning kreativ fikrlash qobiliyatini oshirish, dizayn yo‘nalishidagi kasbiy tayyorgarligini mustahkamlash va amaliy loyihalarni muvaffaqiyatli bajarish imkoniyatlarini yaratish mumkin bo‘ladi.

1-Jadval.

Chizma tasvir fanidagi asosiy o‘quv faoliyatlari va talabalarning kreativ yondashuvi

O‘quv faoliyati	Tavsif	Kreativ yondashuvni rivojlantirish usullari	Baholash mezonlari
Rasm va eskiz ishlari	Ob’ekt va kompozitsiyalarni chizma orqali ifodalash	Turli materiallardan foydalanish, erkin ijodiy yondashuv	Estetik va funksional sifat, original g‘oya
Loyihaviy mashg‘ulotlar	Dizayn konsepsiyasini yaratish va loyihalash	Team-work, brainstorming, interaktiv mashg‘ulotlar	Yangi g‘oya, ijodiy yechim, prezentatsiya sifat
Vizual tafakkur mashqlari	Perspektiva, shakl va ranglarni vizual tahlil qilish	Analogiya va metafora orqali fikrlash	To‘g‘rilik, aniqlik, ijodiy tafakkur darajasi
Muammo yechish vazifalari	Dizayn muammolarini hal etish	Loyiha asosidagi o‘qitish, kreativ yondashuv	Muammo yechimining innovatsionligi, samaradorligi

Ushbu tadqiqotda taqdim etilgan birinchi jadval chizma tasvir fanidagi asosiy o‘quv faoliyatlari va talabalarning kreativ yondashuvini ko‘rsatadi. Jadvalda

ISSN 3030-3907

har bir o‘quv faoliyati uchun tavsif, kreativ fikrlashni rivojlantirish usullari va baholash mezonlari keltirilgan. Bu ma’lumotlar dars jarayonida talabalarni ijodiy fikrlashga o‘rgatish va ularning dizayn loyihalarini muvaffaqiyatli bajarish qobiliyatini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Masalan, rasm va eskiz ishlari talabalarning erkin ijodiy yondashuvini rag‘batlantiradi, loyihaviy mashg‘ulotlar esa muammolarni innovatsion usulda hal qilish ko‘nikmalarini shakllantiradi. Vizual tafakkur mashqlari va muammo yechish vazifalari esa talabalarning kreativ tafakkur va analitik fikrlashini mustahkamlaydi. Shu tariqa, birinchi jadval pedagogik jarayonni tizimli tarzda tasvirlab, talabalarning ijodiy rivojlanishi uchun asosiy komponentlarni belgilaydi.

2- Jadval.

Kreativ fikrlashni rivojlantirish metodikalari va ularning samaradorligi

Metodika	Tavsif	Amaliy qo‘llanilishi	Samaradorlik bahosi
Loyiha asosidagi ta’lim	Talabalar real dizayn loyihalarini ishlab chiqadi	Kurs ishlari, seminar va laborator mashg‘ulotlar	Yuqori – talabalarning ijodiy salohiyati oshadi
Interaktiv mashg‘ulotlar	Guruh ishlari, rolli o‘yinlar va brainstorming	Mashg‘ulotlarda, workshoplarda	Yuqori – mustaqil va ijodiy fikrlash rivojlanadi
Multimediyadan foydalanish	Raqamli vositalar va platformalarda vizual va animatsion ishlash	Darslarda prezentatsiya, animatsiya va video loyihalar	O‘rta – vizual ko‘nikmalar va g‘oyalarni ifodalash kuchayadi
Individual mentorlik	Har bir talaba bilan alohida ishlash, maslahatlar berish	Loyiha ishlari va ijodiy topshiriqlar	Yuqori – talabaning individual kreativ salohiyati oshadi
Kritika va tahlil	Talabalar ishlarini muhokama qilish, tahlil va taklif berish	Seminarlar va prezentatsiya mashg‘ulotlari	Yuqori – tanqidiy fikrlash va ijodiy yechim rivojlantiriladi

Ikkinchi jadval kreativ fikrlashni rivojlantirish metodikalari va ularning samaradorligini aks ettiradi. Jadvalda loyiha asosidagi ta’lim, interaktiv mashg‘ulotlar, multimediyadan foydalanish, individual mentorlik va kritika-tahlil yondashuvlari tavsiflangan. Har bir metodika uchun amaliy qo‘llanilishi va samaradorlik bahosi ko‘rsatilib, talabalarning kreativ salohiyatini oshirishdagi

ISSN 3030-3907

ahamiyati aniqlangan. Masalan, loyiha asosidagi ta’lim va interaktiv mashg‘ulotlar talabalarning ijodiy yechimlarini shakllantirishda yuqori samaradorlikka ega bo‘lsa, multimediyadan foydalanish vizual ko‘nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi. Individual mentorlik va kritika-tahlil esa talabalarning individual kreativ salohiyatini mustahkamlash va tanqidiy fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantirish imkonini beradi. Shu tariqa, ikkinchi jadval pedagogik yondashuvlarning samaradorligini tizimli tarzda aks ettiradi va dars jarayonida kreativ fikrlashni rivojlantirish strategiyasini aniqlashga yordam beradi.

Tadqiqot muhokamasi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, chizma tasvir fanini o‘qitish jarayonida dizayn yo‘nalishi talabalarning kreativ fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan metodikalar samarali natija beradi. Talabalar bilan o‘tkazilgan intervyular, so‘rovnomalar va amaliy mashg‘ulotlar kuzatuvlari shuni ko‘rsatdiki, interaktiv va loyiha asosidagi yondashuvlar ularning ijodiy yondashuvini oshiradi, turli material va texnikalardan foydalanish darajasini kuchaytiradi, muammolarni innovatsion usullar bilan hal qilish qobiliyatini rivojlantiradi. Shu bilan birga, pedagogik tajribalar va adabiyotlar tahlili talabalarning vizual fikrlash qobiliyatini rivojlantirishda multimediya vositalari, raqamli platformalar va kollaborativ faoliyatlarning samaradorligini tasdiqlaydi. Tadqiqot shuni ko‘rsatadiki, tizimli metodik yondashuv, individual va guruh ishlari hamda amaliy loyihalarni bajarish orqali talabalarning kreativ fikrlash qobiliyatini maksimal darajada oshirish mumkin. Bundan tashqari, darslar davomida talabalarning kreativ loyihalarini baholash mezonlarini aniqlash ularning kasbiy tayyorgarligini mustahkamlashga yordam beradi va dizayn yo‘nalishi bo‘yicha raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlash jarayonini samarali qiladi. Tadqiqot natijalari shuni ham ko‘rsatdiki, pedagogik yondashuvlarni innovatsion texnologiyalar bilan uyg‘unlashtirish, talabalarga mustaqil fikrlash va ijodiy loyiha ishlab chiqish imkoniyatlarini yaratish, shuningdek, o‘quv jarayonini interaktiv va qiziqarli qilish ularning motivatsiyasini oshiradi va kreativ salohiyatini yanada rivojlantiradi. Shu jihatdan, chizma tasvir fanini o‘qitish jarayonida kreativ fikrlash qobiliyatini rivojlantirish metodikasi tizimli, amaliy va innovatsion bo‘lishi talab etiladi, bu esa dizayn yo‘nalishi talabalari uchun zamonaviy ta’lim standartlariga javob beruvchi sifatli tayyorgarlikni ta’minlaydi.

Xulosa.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, chizma tasvir fanini o‘qitish jarayonida dizayn yo‘nalishi talabalarning kreativ fikrlash qobiliyatini rivojlantirish uchun tizimli va innovatsion metodik yondashuvlar zarurdir. Interaktiv mashg‘ulotlar, loyiha asosidagi faoliyat, multimediya vositalari va guruh ishlari talabalarning ijodiy yondashuvini kuchaytiradi, turli material va texnikalardan foydalanish ko‘nikmalarini rivojlantiradi va muammolarni ijodiy hal qilish qobiliyatini

ISSN 3030-3907

oshiradi. Tadqiqot shuni ham ko‘rsatdiki, talabalarning kreativ loyihalarini baholash mezonlarini ishlab chiqish va amaliy mashg‘ulotlarda ulardan foydalanish pedagogik jarayonning samaradorligini oshiradi, dizayn yo‘nalishi talabalari uchun raqobatbardosh va zamonaviy kasbiy tayyorgarlikni ta’minlaydi. Shu bilan birga, tizimli metodik yondashuvni zamonaviy texnologiyalar bilan uyg‘unlashtirish, talabalarga mustaqil fikrlash va ijodiy loyiha ishlab chiqish imkoniyatlarini berish, o‘quv jarayonini interaktiv va qiziqarli qilish orqali ularning motivatsiyasini oshirish va kreativ salohiyatini yanada rivojlantirish mumkin. Umuman olganda, chizma tasvir fanini o‘qitish jarayonida kreativ fikrlash qobiliyatini rivojlantirish metodikasi nafaqat talabalarning kasbiy tayyorgarligini, balki ularning innovatsion va ijodiy yondashuvlarini mustahkamlashda ham muhim ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Karimov, A. (2016). Chizma tasvir fanini o‘qitish metodikasi va talabalarning kreativ fikrlash qobiliyati. Toshkent: Pedagogika Nashriyoti.
2. Turaev, B. (2018). Dizayn yo‘nalishida kreativ yondashuvni rivojlantirish. Samarqand: Madaniyat va Ta’lim Nashriyoti.
3. Abdurahmonov, R. (2019). Innovatsion metodlar orqali talabalarning ijodiy salohiyatini oshirish. Toshkent: O‘zbekiston Ta’lim Nashriyoti.
4. Saidov, M. (2020). Project-based learning va interaktiv mashg‘ulotlar: dizayn talabalari uchun qo‘llanma. Toshkent: Pedagogik Texnologiyalar Markazi.
5. Nazarov, F. (2017). Vizual fikrlash va chizma tasvir fanini o‘qitishda pedagogik yondashuvlar. Samarqand: Dizayn va San’at Akademiyasi Nashriyoti.
6. Rahmonova, L. (2021). Multimedia va raqamli platformalarni chizma tasvir fanida qo‘llash. Toshkent: Ta’lim Innovatsiyalari Markazi.
7. Islomov, D. (2018). Talabalar ijodiy loyihalarini baholash mezonlari va metodik tavsiyalar. Samarqand: Hududiy Ta’lim Markazi.

ISSN 3030-3907